
В.М. СИМУЛИК

Інститут електронної фізики НАН України
(Вул. Університетська, 21, Ужгород 88000; e-mail: vsimulik@gmail.com)

ІВАН ЮРІЙОВИЧ КРИВСЬКИЙ
(до 80-річчя від дня народження)

Кривський Іван Юрійович народився 30 січня 1932 р. в м. Хуст Закарпатської області. У 1950 році закінчив Хустську СШ № 2. У 1956 р. завершив навчання (диплом з відзнакою) на фізико-математичному факультеті Ужгородського державного університету (УжДУ). Трудову діяльність розпочав у 1950 р. учителем молодших класів семирічної школи в селі Іза Хустського району. По закінченні УжДУ залишений на роботі в університеті і в 1956–1958 роках працює асистентом кафедри будови речовини і теоретичної фізики УжДУ. В 1958–1961 роках навчався в аспірантурі на кафедрі теоретичної фізики УжДУ під науковим керівництвом завідувача кафедри, доцента Ю.М. Ломсадзе. Після закінчення аспірантури працює на кафедрі теоретичної фізики УжДУ. У

1964–1965 рр. – старший викладач кафедри загальноінженерних дисциплін загальнотехнічного факультету УжДУ, а в 1965–1969 рр. – молодший науковий співробітник Інституту проблем матеріалознавства АН України (м. Київ).

У лютому 1967 р. у Львівському державному університеті захистив дисертацію “Про одне можливе узагальнення сучасної квантової теорії” на здобуття вченого ступеня кандидата фізико-математичних наук. Перші наукові результати вченого, які викладені в дисертації, полягають в узагальненні квантової механіки та квантової теорії поля в напрямку посилення їх принципової статистичності. Автором запроваджено поняття “істинно вторинного квантування”. У цьому узагальненні поглиблена ступінь імовірностності, завдяки запровадженню поняття амплітуди імовірності квантово-механічного стану частинки. Внаслідок цього у моделі присутнє поняття “абсолютного вакууму” як стану, в якому імовірність знайти будь-що, в тому числі і звичайний вакуум (простір без будь-яких частинок), тотожно дорівнює нулю. Нині ці фундаментальні результати знову актуальні, зокрема, в питаннях квантової теорії гравітації.

З січня 1969 року Іван Юрійович працює на посаді старшого наукового співробітника Проблемної лабораторії фізики електронних зіткнень УжДУ. У вересні цього ж року його призначено завідувачем теоретичного відділу цієї лабораторії.

З липня 1970 року розпочинається плідна творча праця вченого на посаді старшого наукового співробітника в Ужгородському відділі теорії гадронів Інституту теоретичної фізики АН України, де він трудиться, одержує наукові результати

© В.М. СИМУЛИК, 2013

ти, основну частину свого життя і по сьогодні, незважаючи на зміну назви і тематики відділу та його відомчої підпорядкованості. Протягом 1958–1978 рр. бере активну участь у організації та проведенні в Ужгороді шести всесоюзних та низки республіканських наукових конференцій з квантової теорії поля та фізики елементарних частинок. У 1979–1981 рр. він старший науковий співробітник відділу теорії елементарних взаємодій Ужгородського відділення Інституту ядерних досліджень АН України, на базі якого у 1992 р. було створено Інститут електронної фізики НАН України. У 1981 р. обраний за конкурсом на посаду завідувача цього відділу, роботою якого керував 25 років до квітня 2005 р. У листопаді 1992 р. вчений, разом з очолюваним ним відділом, переведений у новостворений Інститут електронної фізики НАН України.

Два з половиною десятиліття завідування відділом теорії елементарних взаємодій ІЕФ НАН України – це найуспішніший період наукової творчості та науково-організаційної діяльності вченого. У лютому 1983 року йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника, а у лютому 1990 р. в Інституті фізики АН Білоруської РСР він успішно захистив дисертацію “Аксиоматична побудова локальної й нелокальної теорії поля та електродинаміки в термінах тензора напруженостей” на здобуття вченого ступеня доктора фізико-математичних наук. Це зріла виражена наукова праця, основні напрямки досліджень якої – розвиток аксиоматичного підходу Вайтмана до квантової теорії поля та актуальна й понині побудова квантової електродинаміки без апелювання до векторних потенціалів. У 1992 році у видавництві “Наукова думка”, м. Київ, опублікував монографію (у співавторстві) “Основи квантової електродинаміки в термінах напруженостей”, яка найбільш повно відображає результати автора по розвитку фундаментальних понять класичної та квантової електродинаміки, закладає основи оригінального підходу до моделей квантової теорії поля. Вчений підготував трьох кандидатів наук, був також науковим консультантом однієї докторської дисертації. Під керівництвом Івана Юрійовича у відділі теорії елементарних взаємодій ІЕФ НАН України значно підвищилася кваліфікація наукових кадрів. В той час у відділі успішно і плідно працювали три доктори та чотири кандидати наук. Співробі-

тник відділу Омелян Петрович Сабад був лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки 1995 р., а два співробітники – володарями грантів “Вчені і викладачі” Міжнародної науково-освітньої програми “Відродження” Дж. Сороса. Співробітники засвоїли та успішно виконували нову тему – теоретичного опису електрон-атомних, іон-атомних зіткнень та елементарних процесів в атомних оболонках. Важливо, що був збережений і напрямок фундаментальних досліджень проблем квантової теорії поля, який ще з часів професора Ю.М. Ломсадзе був добре відомою візитною карткою відділу. Наукові проекти, запропоновані І.Ю. Кривським, двічі перемагали на конкурсах Державного фонду фундаментальних досліджень України.

Після виходу у квітні 2005 року на наукову пенсію Іван Юрійович продовжує працювати за контрактом старшим науковим співробітником відділу теорії елементарних взаємодій ІЕФ НАН України. У грудні 2009 р. йому присвоєно вчене звання професора зі спеціальності – теоретична фізика, а у квітні 2010 р. Президія НАН України нагородила його відзнакою НАН України “За професійні здобутки”.

В Ужгородському державному університеті займався науковою та викладацькою діяльністю, читав лекції з теорії функцій комплексної змінної, методів математичної фізики, різних загальних курсів фізики та спецкурсів з квантової теорії полів. У 1989 р. в університеті ім. Вольфганга Гете у Франкфурті на Майні (Німеччина) як гостьовий професор читав курс лекцій з теоретичної фізики для аспірантів та викладачів цього університету.

На шляху до наукових вершин йому доводилося працювати з багатьма вченими, різноманітними особистостями, які сповідували різні школи та погляди на наукові дослідження, зокрема, з членкореспондентом АН України В.І. Фушичем та професорами В.А. Шкодою-Ульяновим, І.П. Записочним, А.Н. Кушніренком, Р. Драйзлером, але найбільш яскравий слід у становленні І.Ю. Кривського як вченого залишив професор Юрій Мелітонович Ломсадзе. Саме його Іван Юрійович вважає своїм науковим вчителем, завдяки творчій співпраці з цим вченим сформувались основні напрямки наукових досліджень ювіляра, а ті принципи, які визначали ужгородську школу Ю.М. Ломсадзе в області квантової теорії поля та фізики елемен-

тарних частинок, Іван Юрійович зумів зберегти, примножити і передати своїм учням.

Основна наукова спадщина професора І.Ю. Кривського – одержані ним наукові результати. Широта наукових інтересів вченого охопила квантову теорію поля, в тому числі й аксіоматичну, класичну електродинаміку, атомну фізику, релятивістські рівняння руху та їх симетрії, прикладну математику, гносеологічні проблеми квантової теорії вимірювань, філософські та методологічні питання квантової механіки. Найбільш глибокими та цінними вчений вважає свої результати останніх років, які полягають у введенні в розгляд 29-вимірної розширеної дійсної алгебри Кліффорда–Дірака та доведенні на цій основі Фермі–Бозе дуалізму рівнянь Дірака, Максвелла, Дірака–Кейлера на рівні симетрій та розв’язків зазначених рівнянь.

Наукові результати вченого добре відомі в Україні, у ближньому та дальньому зарубіжжі, про що свідчать понад 200 його публікацій, монографія та позитивні посилання на ці роботи інших авторів, причому важливо, що понад 90 публікацій ювіляра – це статті у відомих міжнародних реферованих та рецензованих журналах, зокрема у таких як: *Physics Letters*, *Nuclear Physics*, *Reports on Mathematical Physics*, *Nuovo Cimento*, *Annales de la Fondation Louis de Broglie*, *Advances in Applied Clifford Algebras*, *Журнал экспериментальной и теоретической физики*, *Теоретическая и математическая физика*, *Ядерная физика*, *Атомная энергия*, *Вопросы философии*, *Известия вузов*, *Доповіді НАН України*, *Український фізичний журнал*, та багатьох інших. *Лише в Українському фізичному журналі він опублікував 30 наукових статей!*

Статті І.Ю. Кривського цитуються широким колом науковців у вітчизняних та англомовних мо-

нографіях, статтях у таких журналах, як: *Physical Review*, *Journal of Physics*, *International Journal of Modern Physics*, *Foundations of Physics*, *Annales de la Fondation Louis de Broglie*, *Advances in Applied Clifford Algebras*, *Classical and Quantum Gravity*, *IEEE*, *Український фізичний журнал* та багатьох інших.

Ювіляр сповнений нових творчих задумів, готує до друку кілька монографій, як завжди, генерує оригінальні ідеї, прямує до нових результатів, які бачить ще глибшими та фундаментальнішими. 80-річний ювілей вченого збігся з 55-річчям його наукової діяльності.

Вже рік після ювілею Іван Юрійович натхненно продовжує плідну наукову роботу. За рік, що минув, вчений опублікував 18 наукових праць, 6 з яких – повнометражні статті у провідних фахових журналах та збірниках.

Іван Юрійович завжди був і є людяним, привітним, чуйним до колег по інституту та відділу, заряджає співробітників своїм життєвим оптимізмом, творчою енергією. Толерантність і демократизм – основні риси його характеру, які відмічають усі його колеги.

Вітаючи Івана Юрійовича з днем народження, редколегія журналу, дирекція ІЕФ НАН України, його колеги, учні та вихованці зичать йому міцного здоров’я, сімейного щастя, наукового довголіття, радості від сина, онуків та правнука, творчої наснаги на многая і благає літа.

За дорученням колективу ІЕФ НАН України, учнів та найближчих колег Івана Юрійовича з відділу теорії елементарних взаємодій і Ужгородського національного університету,

*Доктор фізико-математичних наук,
провідний науковий співробітник*

ІЕФ НАН України

В.М. СИМУЛИК